

Вікторія ГАЛЬПЕРІНА

ВИДАНО НАУКОВЦЯМИ ІНСТИТУТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ...

За досить короткий період свого існування, після утворення у 1999 році, Інститут вищої освіти АПН України впевнено утвердився серед провідних наукових установ, набув статусу авторитетного центру з досліджень фундаментальних проблем освіти. Свідчення цього — наукові праці, підготовлені співробітниками Інституту спільно з представниками інших науково-дослідних установ та вузів України. У монографіях, статтях, збірниках наукових праць розглядаються найбільш актуальні питання сьогодення, обґрунтовуються нові підходи до розвитку філософії освіти та освітньої політики в Україні в контексті процесів модернізації та трансформації українського суспільства.

Розпочати огляд доречно із двотомника *«Україна: проблеми самоорганізації»* (автори В. Кремень, Д. Табачник, В. Ткаченко). У цьому виданні обґрунтовується оригінальне бачення проблем самоорганізації української держави-нації. Автори принципово підпорядковують виклад матеріалу розгляду історичного досвіду саме українського народу, не шукаючи причин усіх наших проблем у підступах якихось «зовнішніх супостатів». У першому томі — «Критика критичного розвитку» — переосмислюється досвід самоорганізації суспільства від часів Київської Русі до проголошення незалежності України в 1991 році. Розглядаються такі питання як історіософія самоорганізації, становлення українського народу, українська революція, феномен більшовизму та інші. У другому томі — «Десятиріччя суспільної трансформації» — висвітлюються питання суспільної трансформації, проблема діалектичного «зняття» дилеми «Схід-Захід» шляхом культурно-політичного синтезу цивілізаційних надбань кожного народу на просторі «Великої Європи». У цьому томі автори розглядають питання «української ідеї», становлення самосвідомості України в контексті глобалізму і доби «європеїзації».

Авторський погляд на проблеми, пов'язані зі значними змінами у розвитку українського суспільства у другій половині ХХ століття, презентує робота М. Михальченка *«Украинское общество: трансформация, модернизация или лимитроф Европы?»*. У книзі розглядаються соціально-філософські й соціологічні концепції трансформації та модернізації України в останній чверті ХХ століття. Надається авторська інтерпретація співвідношення

ДНБ. стор. 3 обкладинки.

модернізаційних і трансформаційних процесів як свідомих реформ та хаотичного розвитку у сфері економіки, політики, суспільної свідомості, науки та освіти.

Книга А. Губерського, В. Андрущенко, М. Михальченка *«Культура. Ідеологія. Особистість: Методологічно-світоглядний аналіз»* містить розгляд суперечливих проблем взаємозв'язку, взаємозумовленості та взаємодії таких суспільних феноменів, як культура, ідеологія й особистість. Розглядається місце і роль особистості у процесі соціокультурної творчості. Обґрунтовується необхідність формування державницької ідеології як об'єднувальної, консолідуючої домінанти українського державотворення і розвитку культури.

Здобув визнання фахівців і студентів вже вп'яте перевиданий і доповнений посібник з філософії за загальною редакцією І. Надольного (автори Л. Губерський, І. Надольний, В. Андрущенко та ін.). Це один із перших навчальних посібників з філософії, у якому без ідеологічної заангажованості на системній основі розглядаються історія розвитку філософської думки, актуальні питання онтології, гносеології, соціальної філософії відповідно до проблем становлення української державності, розвитку національної культури в широкому контексті сучасної світової філософської думки.

Заслуговує уваги підручник для студентів вищих навчальних закладів В. Ярошовця *«Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму»*. У підручнику розглядаються проблеми методології та історії історико-філософського процесу, пропонується оригінальний підхід до їх вирішення, що корелює із традиційними, сучасними та постсучасними способами й результатами філософування. Концептуально окреслено сучасний період розвитку філософії та презентовано найновіші філософські вчення. Поряд із французьким варіантом структуралізму автор аналізує також ідеї американської та італійської філософії постмодернізму.

За загальною редакцією В. Ярошовця було видано перше вітчизняне наукове видання з історії філософії — *словник «Історія філософії»*, який логічно продовжує проект зі створення науково-теоретичної бази для викладання історії філософії у вищій школі України. У роботі представлено основні етапи історико-філософського розвитку, процес становлення різноманітних напрямків, течій, шкіл. Особлива увага надається парадигмальному характеру історико-філософського знання.

Короткий енциклопедичний словник *«Філософія політики»* — перше в Україні видання, в якому здійснено системний розгляд предмета, структури, функцій, методів та категоріального апарату філософії політики. Видання містить дані про основні персоналії та теоретичні напрями філософсько-політичної думки і розраховане як на фахівців, так і на людей, що цікавляться філософією і політикою.

«Роздуми про освіту: Статті, нариси, інтерв'ю» — це особистий погляд, спостереження та величезний науковий і педагогічний досвід В. Андрущенко у справі розбудови української освіти та педагогічної науки. У книзі висвітлюється перебіг Болонського процесу, вплив інформаційних і телекомунікаційних інновацій, дається аналіз концептуальних реформ вітчизняної освітянської галузі.

Актуальний з огляду на існуючі потреби вищої освіти в контексті входу України до Європейського освітнього простору навчальний посібник *«Вища освіта в Україні»* (автори В. Кремень, С. Ніколаєнко, М. Степко). Основу його складає аналіз історії, сьогодення та перспектив модернізації системи вищої освіти України у рамках Болонського процесу, адаптації національної системи освіти до умов соціально зорієнтованої економіки, трансформації та інтеграції системи освіти у європейське та світове співтовариство.

Спробою максимально широкого і багатопланового аналізу сучасного стану і перспектив змін тріади «людина-суспільство-освіта» з урахуванням досягнень і відкриттів багатьох наук — від глобалістики і космології до молекулярної нейробиології й етології стала монографія К. Корсака *«Освіта, суспільство, людина в ХХІ столітті: інтегрально-філософський аналіз»*. У монографії викладено теорію і практику освітніх реформ, доведено перевагу законодавчо-демократичної моделі над іншими. Запропоновано сучасний навчальний курс порівняльної педагогіки, запропоновано авторську концепцію нової фізики у 12-річній школі, а також програму нового інтегрованого предмету «Природознавство — ХХІ».

Посібник О. Невмержицького *«Співпраця з батьками»* можна вважати добрим порадиником у підвищенні педагогічної культури майбутніх вчителів. У ньому коротко викладено зміст діяльності школи і сім'ї як інститутів виховання особистості, народної педагогіки й сімейних традицій у вихованні дітей. Розкривається зміст батьківської педагогіки, батьківського авторитету, культурно-педагогічної традиції.

Інститут вищої освіти АПН України у 2001 р. започаткував видання теоретичного та науково-методичного часопису *«Вища освіта України»*, а у 2005 р. почав виходити науковий часопис *«Філософія освіти»*. Мета видань — мобілізація наукової спільноти на вирішення актуальних проблем розвитку освіти, модернізації українського суспільства і його інтеграції до європейського та світового культурного простору.

Зазначені видання є певним уособленням напрямів, за якими здійснюються дослідження в Інституті вищої освіти, а саме: визначення предметного поля філософії освіти, упорядкування її категоріального апарату, розроблення концепції освіти в контексті постнекласичної раціональності, зокрема, методології синергетичних стратегій в освіті. Предметом уваги наукового колективу є історія зарубіжної філософсько-педагогічної думки, перш за все, її антропологічні аспекти, філософія освітньої політики та менеджменту освіти.